

Státní závěrečné zkoušky – obor Sociální a charitativní práce, bakalářské studium

Při prezentaci u státní závěrečné zkoušky bakalářského studia se od studenta očekává syntéza všech znalostí nabytých v průběhu bakalářského studia. Student tedy do své prezentace u jednotlivých otázek zahrnuje nejen znalosti na základě přednášek absolvovaných v průběhu studia, ale též v průběhu absolvovaných praxí. Při prezentaci u státní závěrečné zkoušky tedy nejde o opakování zkoušek dílčích z jednotlivých absolvovaných předmětů, ale o propojování znalostí z těchto dílčích předmětů navzájem a dále o aplikaci teoretických znalostí v praktických situacích. Při prezentaci otázky hodnotí komise u studenta právě zvládnutí této syntézy všech znalostí, nikoliv pouhé zvládnutí memorování dílčích znalostí.

Metody sociální práce

1. Vymezení a pojetí sociální práce v ekosystémové perspektivě; vymezení, členění a základní charakteristika metod sociální práce.
2. Vývojové modely sociální práce. Malá paradigmatata sociální práce.
3. Etické kodexy sociální práce v ČR a v zahraničí. Oborové standardy. Profesní asociace sociální práce.
4. Potřeba sebereflexe v sociální práci a klíčové profesionální znalosti a dovednosti sociálních pracovníků/pracovníků.
5. Sociální práce v organizaci a ve vícečlenných systémech.
6. Ambivalence sociální práce mezi pomocí a kontrolou; dovednost pracovat s mocí, autoritou a odpovědností v kontextu klientských potřeb, práv, kompetencí a rizik.
7. Počáteční fáze sociální práce s klienty a posouzení životní situace.
8. Fáze dojednávání cílů sociální práce a plánu intervence.
9. Fáze vyhodnocování průběhu spolupráce, ukončení a evaluace intervence.
10. Metody sociální práce s lidmi ve finančních problémech.
11. Nepřímé metody sociální práce (vedení dokumentace, supervize, intervize, depistáž).
12. Nízkoprahové metody sociální práce.
13. Mediace.
14. Krizová intervence.
15. Přístupy řazené k terapeutickému paradigmatu sociální práce. Analýza vybraného přístupu a jeho komparace s dalšími přístupy.
16. Reformistické paradigma sociální práce a antiopresivní přístupy.
17. Vymezení a cíle sociální práce s komunitou. Modely komunitní práce.
18. Etapy sociální práce s komunitou.
19. Radikální pojetí komunitní práce.
20. Historie sociální práce se skupinou. Vymezení, cíle a pozitiva práce se skupinou. Druhy skupin a jejich cíle. Zásady práce se skupinou.
21. Principy sociální práce se skupinou: Plánování skupiny, skupinová dynamika, etapy práce se skupinou.

Doporučená základní literatura:

- ČÁMSKÝ, P. a kol. Manuál pro tvorbu a zavádění standardů kvality poskytovaných sociálních služeb. Praha : Centrum sociálních služeb, 2008.
- HARTL, P. Komunita občanská a komunita terapeutická. Praha : Slon, 1997.
- HERZOG, A. a kol. autorů ČAS. Pojmosloví nízkoprahových zařízení pro děti a mládež (NZDM). StreetWork [online]. 17. 9. 2006. Dostupné z: http://www.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi_text.pdf
- KAPPL, M. Vývojové modely sociální práce a jejich metafory. In: JANEBOVÁ, R.; SMUTEK, M. (eds.). Posuzování životní situace v sociální práci. Hradec Králové : Gaudeamus, 2008.
- KOPŘIVA, K. Lidský vztah jako součást profese. Praha : Portál, 1997.
- KINKOR, M. Komunitní práce. In MATOUŠEK, O. (a kol.) Metody a řízení sociální práce. Praha : Portál, 2003.
- KLÍMA, Petr, a kol. Kontaktní práce. Praha : Česká asociace streetwork, 2007.
- LAAN, van der G. Otázky legitimace sociální práce. Boskovice : Albert, Ostrava : Zdravotně sociální fakulta Ostravské univerzity, 1998.
- MATOUŠEK, O. (a kol.) Encyklopedie sociální práce. 1. vyd. Praha : Portál, 2013.
- MATOUŠEK, O. (a kol.) Základy sociální práce. 1. vyd. Praha : Portál, 2001.
- MATOUŠEK, O. a kol. Metody a řízení sociální práce. Praha : Portál, 2003.
- NAVRÁTIL, P. Teorie a metody sociální práce. 1. vyd. Brno : Marek Zeman, 2001.
- NAVRÁTIL, P., JANEBOVÁ, R. Reflexivita v posuzování životní situace klientek a klientů sociální práce. Gaudeamus : Hradec Králové, 2010.
- NOVOTNÁ, V.; SCHIMERLINGOVÁ, V. Sociální práce: její vývoj a metodické postupy. 1. vyd. Praha : Karolinum, 1992.
- SALAMON, E. Kdo je zákazníkem sociálních služeb? *Sociální politika*, 2001. č. 2.
- SMUTEK, M. Model řešení problému v sociální práci – Systémový pohled. Hradec Králové : Gaudeamus, 2006.
- ŠPATENKOVÁ, N. a kol. Krizová intervence pro praxi. Praha : Grada, 2004.
- ÚLEHLA, I. Umění pomáhat. Praha : SLON, 1999.
- Výkladový sborník pro poskytovatele. MPSV, 2008.

Distanční texty k dílčím předmětům

Skripta k dílčím předmětům

Aktuální právní normy platné v oblasti sociální práce

Aktuální etické kodexy a oborové standardy

Oborový časopis Sociální práce/Sociálna práca

Sociální a pastorační péče

1. Pastorační péče, vztah pastorační a sociální péče – definice pastorační péče a sociální péče, základní rozdíly a styčné body obou disciplín; ideové kořeny obou disciplín; obsah, forma, cíle a prostředky k vykonávání pastorační péče; pastorační rozhovor jako hlavní prostředek PP; atributy PP – respekt k důstojnosti, individualitě, k filosofickým a teologickým názorům člověka, potřeba doprovázet druhého v krizové životní situaci.
2. Sociální a pastorační péče u vybrané cílové skupiny (student si při zadání vybere jednu z významných cílových skupin – sociální a pastorační péče u týraných a zanedbaných dětí; u psychicky manipulovaných jedinců; u dospělých alkoholiků; u klientů v seniorském věku; sociální a pastorační péče s oběťmi psychického a fyzického násilí a šikany ve škole; u romských „domovských“ menšin; u multiproblémových rodin; v oblasti domácího násilí; u skupin rizikové mládeže; u uživatelů drog; v oblasti prostituce; v oblasti paliativní a hospicové péče; sociální a pastorační práce s lidmi bez domova; sociální a pastorační péče o uprchlíky, azylanty a imigranty; sociální a pastorační péče s rodinami v rozvodu).
3. Člověk ve čtveré dimenzi – dimenze biologická; dimenze psychologická; dimenze sociální; dimenze spirituální; vzájemný poměr a vztahy mezi jednotlivými dimenzemi lidské existence; potřeby biologické, psychologické, sociální a spirituální; Maslowova pyramida potřeb; Kurt Goldstein a potřeba sebeaktualizace; čtvero dimenzí potřeb člověka a praxe sociální a pastorační praxe.
4. Křesťanské chápání sociální a charitativní péče – evangelní prameny; interpretace podobenství o milosrdném Samaritánovi podle hermeneutických kritérií teologie služby; činnost Ježíše Krista jako pramen SoPaP; hermeneutický vztah dvou základních aspektů činnosti JK; mesiášské poslání JK a charitativní činnost; deset charakteristických znaků činnosti JK; hlavní prostředky charitativní a sociální péče; význam pojmu *caritas*.
5. Dějinný vývoj soc. a char. péče - starověk – hlavní místa, způsob a formy SoPaP ve starověkém Řecku a Římu, SoPaP v rámci judaismu, SoPaP ve 3-4. století n.l.; Konstantinův zákoník a sociální opatření; hlavní místa, způsob a formy SoPaP ve 4.-5. století; v 6.-10. století; hlavní prostředky charitativní a sociální péče; vysvětlit pojmy *xenodochium*, *ptochotrofium*, *hospic*, *armarium pigmentariorum*, *piae causae*, *diakon*, útočištné právo aj.
6. Dějinný vývoj soc. a char. péče - středověk – hlavní místa, způsob a formy SoPaP v 11.-13. století, specifika SoPaP ve 12. st.; rytířské řády a SoPaP, špitální hnutí a špitální bratrstva, špitály na českém území sv. Anežka Česká; činnost sv. Zdislavy z Lemberka; první nemocniční hnutí; Islám a péče o potřebné, *almužna* a *zakát*, muslimské *desatero*.
7. Dějinný vývoj soc. a char. péče - novověk – hlavní místa, způsob a formy SoPaP v novověku; nové řády a péče po Tridentském koncilu; tři hlavní reformátoři péče v 15.- 16. století; všeobecné nemocnice; péče po VFR; hlavní místa, způsob a formy SoPaP v 19. století; významné osobnosti a počiny SoPaP ve 20. století; křesťanské charitativní organizace.
8. Teologie služby – objasnění pojmu teologie; hlavní dva předpoklady křesťanské teologie; rozum, zjevení a jejich vzájemný poměr; personalistický základ zjevení jako oslovení, které vyzývá ke službě; vztah důvěry potřebného a svědomí sloužícího; předpoklady teologie a jejich vztah k praktické službě.

9. Služba jako synkatabasis – objasnění pojmu synkatabasis, terapeutický charakter sklonění; trojí povaha sklonění se Boha k člověku; vysvobození židovského národa z otroctví; přizpůsobení se Boha kultuře a myšlení; vzorové a vrcholné sklonění Boha v Ježíši Kristu; aplikace trojí povahy sklonění ve služebné praxi; citlivost srdce a svědomí a rozhodnutí sloužit.
10. Hermeneutický kruh služby – objasnění pojmu hermeneutický kruh; vzájemný vztah pravdy a lásky, teorie a praxe, ortodoxie a ortopraxe, rozumu a zjevení, profesionality a odbornosti; služba jako hermenutická kompozice; kritérium pravdivosti a kritérium lásky; aplikace hermeneutického kruhu služby ve služebné praxi.
11. Člověk jako Boží obraz a služba – objasnění pojmu obraz Boží na základě biblických pramenů; Vestigium Dei, Imago Dei, Similitudo Dei; vztah mezi obrazem a podobou Boží, vztah mezi poznáním Boha a poznáním člověka a jeho odraz ve spiritualitě, lidská existence jako dar a úkol; kde člověk nosí, rozeznává a čte skutečnost Božího obrazu?; aplikace biblického pojetí identity člověka ve služebné praxi.
12. Falešný obraz – co se stane, když se Boží obraz poškodí?; objasnění pojmu modla; kde má falešný obraz své místo?; různorodé podoby falešného obrazu; společný jmenovatel všech podob falešného obrazu; kácení model jako cesta k identitě, boření model a egoismus; služba boření model; vyjití ze sebe jako motivace pro charitativní službu; očišťování srdce a služba.
13. Služba a Trojiční obraz Boha – teorie vnitrobožských vztahů; jednotlivé osoby Trojice; Duch Svatý jeho místo v Trojici; vztahová diference osob v Trojici; analogie vztahů uvnitř Trojice; člověk jako obraz Trojice, význam a odraz vztahů uvnitř Trojice v identitě člověka; objasnění pojmů vztah, láska, dar, prostor, vzájemnost na pozadí vztahů uvnitř Trojice; služba jako důsledek trojičních vztahů vycházení; vycházení ze sebe sama jako předpoklad služby.
14. Osobnost klienta a osobnost doprovázejícího – struktura osobnosti klienta; přirozený svět klienta; typologie klientů – tradiční typologie, modernistická typologie a typologie postmateriální; osobnost doprovázejícího a její kompetence; motivace ke službě a jejich úskalí; praktické požadavky na osobnost doprovázejícího – odbornost, profesionalita, morální úroveň, komunikativnost, empaticnost, schopnost řešit morální dilemata, umění anamnéze; pravidla lidského profesního vztahu.
15. Sociologická východiska sociální práce. Propojení sociologických pojmů se sociální prací (např. nerovnost, chudoba, rodina, etnicita aj.).
16. Psychologická východiska sociální práce. Psychologické pojetí osobnosti, struktura osobnosti, utváření trvalejších vlastností osobnosti, temperament a emocionalita s využitím do praxe sociálního pracovníka.
17. Sociální politika (definice, cíle, předmět, pojetí a typy sociální politiky, aktéři sociální politiky, faktory ovlivňující sociální politiku, nástroje, principy a funkce sociální politiky, základní pilíře systému sociálního zabezpečení v ČR).
18. Úloha jedince v aktivním udržování zdraví (zdravý životní styl, rizikové faktory, salutory – moderátory zdraví).
19. Soudobé multikulturní teorie a antidiskriminační sociálně politické strategie.
20. Normy, sociální normy a normalita. Specifika sociální práce s rizikovými skupinami.

Doporučená základní literatura:

- Etický kodex sociálních pracovníků ČR. Společnost sociálních pracovníků, 2006.
- CHADIMA, M. Charitativní péče – Historie a současnost. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007.
- KAPPL, M. Vývojové modely sociální práce a jejich metafory. In: JANEBOVÁ, R.; SMUTEK, M. (eds.). Posuzování životní situace v sociální práci. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008.
- KINCHLOE, J. L.; STEINBERG, S. R. Changing Multiculturalism. AntropoWeb [online]. 15. 2. 2009. Dostupné z: <http://antropologie.zcu.cz/media/Hirt/PSMS/mclaren.pdf>
- KOLÁŘ, M. Bolest šikany, Praha: Portál 2001.
- MATOUŠEK, O. a kol. Sociální práce v praxi. Praha: Portál, 2005.
- MATOUŠEK, O. (a kol.) Základy sociální práce. 1. vyd. Praha: Portál, 2001.
- MESSINA, R. Dějiny charitativní činnosti, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2005.
- NAVRÁTIL, P. Teorie a metody sociální práce. 1. vyd. Brno: Marek Zeman, 2001.
- NEČASOVÁ, M. Profesní etika. In MATOUŠEK, O. (a kol.) Metody a řízení sociální práce. Praha: Portál, 2003.
- NEČASOVÁ, M. Úvod do filozofie a etiky v sociální práci. Brno: Masarykova univerzita, 2001
- NOVOTNÁ, V.; SCHIMERLINGOVÁ, V. Sociální práce: její vývoj a metodické postupy. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1992.
- OPATRŇÝ, A. Malá příručka pastorační péče o nemocné. Praha: Pastorační středisko, 2003.
- OPATRŇÝ, A. Pastorační péče v postmoderní společnosti. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001.
- OPATRŇÝ, A. Pastorační péče v méně obvyklých situacích. Praha: Pastorační středisko, 2005.
- OPATRŇÝ, A. Pastorační péče v sociální práci. Praha, 2000.
- POSPÍŠIL, V. C. Teologie služby: kniha (nejen) pro ty, kdo se věnují křesťanské charitě a diakonii. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.
- POTŮČEK, M. a kol. *Veřejná politika*. Praha : SLON, 2005.
- TOMEŠ, I. *Sociální politika. Teorie a mezinárodní zkušenost*. Praha : Socioklub, 1996.
- VEČEŘA, M. *Sociální stát. Východiska a přístupy*. Praha : SLON, 1993.

Právo a právní předpisy v sociálním zabezpečení

1. Pojem práva, právní řád, funkce práva ve společnosti, prameny práva, právní norma.
2. Ústava České republiky, moc zákonodárná, výkonná, včetně státní správy a samosprávy, a moc soudní.
3. Právní jednání, fyzické osoby, právní osobnost a svéprávnost, včetně procesní úpravy péče osoby s narušenou schopností právně jednat.
4. Zvláštní řízení soudní ve srovnání s řízením občanskoprávním.
5. Vyživovací povinnost.
6. Vznik a zánik manželství, kolizní normy, manželské majetkové právo.
7. Určení rodičovství a popření otcovství, náhradní mateřství.
8. Ochrana sociálních práv.
(Student/ka popíše historický vývoj ochrany sociálních práv a jejich ukotvení v právním řádu ČR).
9. Právní úprava sociálního zabezpečení v ČR a jejich charakteristika.
(Student/ka popíše systém sociálního zabezpečení v ČR vč. právního ukotvení v konkrétních právních předpisech hmotného a procesního práva.)
10. Právní úprava sociálního pojištění.
(Student/ka vymezí oblast sociálního pojištění a právní předpisy, které ho upravují. Dále se studentka zaměří na jednotlivé instituty a dávky sociálního pojištění, které popíše podrobněji vč. organizace a správy.)
11. Právní úprava státní sociální podpory.
(Student/ka vymezí oblast státní sociální podpory a právní předpisy, které ji upravují. Dále se studentka zaměří na jednotlivé instituty a dávky státní sociální podpory, které popíše podrobněji vč. organizace a správy.)
12. Právní úprava sociální pomoci.
(Student/ka vymezí oblast sociální péče (pomoci) a právní předpisy, které ji upravují. Dále se studentka zaměří na jednotlivé instituty a dávky sociální péče, které popíše podrobněji vč. organizace a správy.)
13. Právní úprava sociálního zabezpečení osob pohybujících se v EU.
(Student/ka popíše normy českého i evropského práva, které upravují sociální zabezpečení osob, pohybujících se v členských státech EU. Student/ka popíše principy, na kterých je právní regulace založena a na příkladech životních situací popíše způsoby řešení).
14. Správní právo a veřejná správa.
15. Správní akty, správní rozhodnutí.
16. Státní občanství.
17. Pracovněprávní vztahy. Vznik, změna a ukončení pracovního poměru. Dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr.
18. Znaky skutkové podstaty trestného činu.
19. Poškozený a oběť trestného činu.
20. Náhradní rodinná péče.

Základní doporučená literatura:

- CÍSAŘOVÁ, D.; SOVOVÁ, O. *Základy trestního práva procesního*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2011.
- MITLÖHNER, M. *Trestní právo hmotné*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010.
- SOVOVÁ, O. *Základy obchodního, živnostenského a pracovního práva, vybrané interdisciplinární otázky*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2010.
- SOVOVÁ, O.; SOVA, M.; MITLÖHNER, M. *Právo a právní předpisy I*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2014.
- SOVOVÁ, O.; SOVA, M.; MITLÖHNER, M. *Právo a právní předpisy II*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2014.
- SOVOVÁ, O. *Základy správního práva*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2014.

- Ústava České republiky, zákon č. 1/1993 Sb.
- Listina základních práv a svobod, ústavní zákon č. 2/1993 Sb.
- Narižení Rady EU 1408/71 a 574/72
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce
- Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti
- Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů
- Zákon č. 141/1964 Sb., trestní řád
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- Zákon č. 293/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník,
- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí
- Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže
- Zákon č. 198/2009 Sb., antidiskriminační zákon
- Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
- Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu
- Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi
- Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění
- Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění
- Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění